

ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ

Ο **ανθρωπισμός** ως φιλοσοφική έννοια είναι ένα σύστημα ή τρόπος σκέψεως και πράξεως (παραπλήσιος, αν και όχι ταυτόσημος με τον πραγματισμό), που δίνει τη μεγαλύτερη έμφαση στην αξία του ανθρώπου, στα συμφέροντα, στις αξίες και στην αξιοπρέπεία του. Ειδικότερα, είναι ένα δόγμα που υποστηρίζει ότι αληθές είναι μόνον ό,τι προάγει την ανθρώπινη ζωή και οδηγεί τον άνθρωπο στην τελείωση, και γι' αυτό δίνει ιδιαίτερη σημασία στη λογική και την καθολική γνώση και αρνείται την πίστη σε υπερφυσικές δυνάμεις.

Σύγχρονα ζητούμενα του ανθρωπισμού

Σύγχρονο, αλλά και πάγιο αίτημα του ανθρωπισμού, είναι να έχει κάθε άνθρωπος το δικαίωμα και άρα τη δυνατότητα να αναπτύξει ολόπλευρα την προσωπικότητά του (σωματικές, ψυχικές, νοητικές και ηθικές αρετές), ώστε να καταστεί άρτιο μέλος μιας ευρύτερα ανθρωπιστικής κοινωνίας. Ζητούμενο, λοιπόν, σε ό,τι αφορά το άτομο ως μεμονωμένη οντότητα είναι η παιδεία εκείνη που θα του επιτρέψει να αποκτήσει αδέσμευτη και ισχυρή αντίληψη και, φυσικά, ηθική ακεραιότητα. Ενώ, σε επίπεδο κοινωνίας, ζητούμενο για τον ανθρωπισμό είναι η διασφάλιση των κατάλληλων συνθηκών δικαιοσύνης, ισότητας, αλληλεγγύης, αξιοκρατίας και αλληλοσεβασμού, ώστε τα δικαιώματα κάθε πολίτη να γίνονται απολύτως σεβαστά.

Σε μια ανθρωπιστική κοινωνία ο σεβασμός της αξιοπρέπειας κάθε πολίτη είναι αδιαπραγμάτευτος και φαινόμενα όπως είναι οι οικονομικές ανισότητες, η στέρηση ακόμη και βασικών αγαθών και η εκμετάλλευση των αδύναμων, δεν γίνονται αποδεκτά. Σε μια ανθρωπιστική κοινωνία κάθε άνθρωπος εκτιμά, σέβεται και προστατεύει τον συνάνθρωπό του. Προκειμένου, όμως, να υπάρξει μια τέτοια κοινωνία, κάθε άνθρωπος οφείλει να αποκτήσει τη βαθιά εκείνη αγάπη για τον συνάνθρωπό του, που δεν θα του επιτρέπει να αποδέχεται ή να ανέχεται την κοινωνική αδικία και τις ανισότητες.

Αίτια κρίσης του ανθρωπισμού

Στην εποχή μας παρατηρείται σημαντικό έλλειμμα ανθρωπιάς, με τον ανθρωπισμό να παραγνωρίζεται πλήρως. Κύριο μέλημα των περισσότερων ανθρώπων είναι η ατομική τους ευημερία, για χάρη της οποίας δεν διστάζουν πολλές φορές να

εκμεταλλευτούν και να αδικήσουν συνανθρώπους τους. Άνθρωποι ελλιπούς καλλιέργειας, εγωκεντρικοί, μικροπρεπείς, με φθόνο για τους συμπολίτες τους· άνθρωποι που αποδέχονται και επιζητούν την αναξιοκρατία, εκλέγουν και στηρίζουν κυβερνήσεις, οι οποίες αντιμετωπίζουν απαθώς τη γενικευμένη ανεργία, τη φτώχεια και την οικονομική δυσπραγία σημαντικού τμήματος του πληθυσμού.

Φαινόμενο, το οποίο δεν πρέπει να γίνεται αντιληπτό μόνο στα στενά όρια της δικής μας πολιτείας, καθώς σε ολόκληρο τον κόσμο παρατηρούνται καταστάσεις που εκθέτουν τα κράτη στο σύνολό τους, αφού αποδέχονται και επιτρέπουν την εξαθλίωση και τον αφανισμό πληθυσμών σε διάφορες οικονομικά ασθενείς περιοχές του πλανήτη. Γενικευμένη, λοιπόν, η κρίση του ανθρωπισμού και όχι αποκλειστικό σύμπτωμα της ελληνικής κοινωνίας· γενικευμένα, άρα, και τα αίτια αυτής της έκπτωσης των ηθικών αξιών.

Ειδικότερα:

- Υλισμός και άνιση κατανομή του πλούτου.

Με κύριο δέλεαρ τις ανέσεις, την απόλαυση και την τόσο αναγκαία, μα και τόσο επιφανειακή, κοινωνική αποδοχή, ο υλισμός έχει διαβρώσει δραστικά τη συνείδηση των πολιτών, που σπεύδουν να θυσιάσουν κάθε άλλη προσωπική αξία και κάθε ηθικό φραγμό στο όνομα του πλουτισμού και της ευμάρειας. Οι άνθρωποι έχουν πάψει πια να ενδιαφέρονται για το συλλογικά επωφελές και για την ανιδιοτελή προσφορά στους συνανθρώπους τους, το μόνο που επιθυμούν και επιδιώκουν πλέον είναι η προσωπική ανάδειξη, και φυσικά το οικονομικό κέρδος. Το οικονομικό αυτό κέρδος, όμως, καταλήγει και περιορίζεται σ' ένα μικρό μόνο μέρος του πληθυσμού, δημιουργώντας έτσι τεράστιες ανισότητες τόσο ανάμεσα στους πολίτες συγκεκριμένων κοινωνιών όσο και μεταξύ των διαφόρων κρατών. Προκύπτει κατ' αυτό τον τρόπο μια επονειδίστη κατάσταση στο πλαίσιο της οποίας οι λίγοι και κατέχοντες έχουν διασφαλίσει ένα εξαιρετικά υψηλό βιοτικό επίπεδο, ενώ την ίδια στιγμή γύρω τους υπάρχουν πάρα πολλοί συνάνθρωποί τους που αδυνατούν να διασφαλίσουν έστω και τα στοιχειώδη για την επιβίωσή τους. Αντιστοίχως, πλάι στα ισχυρά και ανεπτυγμένα κράτη υπάρχουν και χώρες, όπως αυτές του Τρίτου Κόσμου, οι επονομαζόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες, στις οποίες ο πληθυσμός αντιμετωπίζει απελπιστικά αντίξοες συνθήκες και λιμοκτονεί. Στο όνομα του οικονομικού φιλελευθερισμού και μιας -προφανώς απίθανης- μελλοντικής εξισορρόπησης, η παγκόσμια κοινότητα αποδέχεται αυτές τις

εξωφρενικές ανισότητες, αφήνοντας μεγάλο μέρος του πληθυσμού να βιώνει την απόλυτη εξαθλίωση, και επιτρέποντας συνάμα στους λίγους «εκλεκτούς» να απολαμβάνουν τις ανέσεις του υπέρμετρου πλούτου.

- Διαιώνιση ρατσιστικών αντιλήψεων.

Σημαντικό εμπόδιο στην επικράτηση ενός αμιγώς ανθρωπιστικού τρόπου θεώρησης των πραγμάτων παραμένει το φαινόμενο του ρατσισμού, που λειτουργεί ως διαστρεβλωμένο άλλοθι για να αιτιολογηθούν περιπτώσεις κακομεταχείρισης και εκμετάλλευσης ανθρώπων, οι οποίοι λόγω εθνικότητας ή άλλης διάκρισης αντιμετωπίζονται σαν να μη δικαιούνται ίσης μεταχείρισης και αντίστοιχου σεβασμού με τους υπόλοιπους ανθρώπους.

Οι ποικίλες ρατσιστικές διακρίσεις καθιστούν, έτσι, εφικτή τη μη σθεναρή αντίδραση του συνόλου των πολιτών σε περιπτώσεις όπου εμφανώς καταπατώνται βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς πρόκειται για παραβιάσεις εις βάρος ομάδων ή εθνοτήτων που δεν έχουν το «προνόμιο» της καθολικής αποδοχής.

- Εμπορευματοποίηση ανθρωπίνων σχέσεων και αποξένωση.

Οδυνηρό σύμπτωμα του καταναλωτικού προτύπου ζωής είναι η απουσία ουσιαστικών σχέσεων μεταξύ των ανθρώπων, καθώς ό,τι κινεί και στηρίζει πλέον τις ανθρώπινες επαφές είναι η προσδοκία του κέρδους και η εξυπηρέτηση ιδίων συμφερόντων. Τα αστικά μεγαθήρια έχουν συμβάλει στη δραστική αποξένωση των ανθρώπων· αποξένωση, η οποία ούτως ή άλλως τρέφεται αδιάκοπα από τον εγωκεντρισμό και την κυρίαρχη επιδίωξη του υλικού πλουτισμού και της άμεσης ικανοποίησης των προσωπικών επιθυμιών.

Η εσωτερική ανάγκη προσφοράς και ανιδιοτελούς συμπαράστασης στους άλλους ανθρώπους έχει πια χαθεί ή υπονομευτεί σε πολύ μεγάλο βαθμό, αφού δεν συνάδει με τη σύγχρονη τάση της πρόταξης του ατομικού συμφέροντος.

- Πόλεμοι και τρομοκρατία.

Παρά τη συγκλονιστική εμπειρία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και τον όλεθρο που αυτός έφερε σε πολλά μέρη της γης, ακόμη και σήμερα συνεχίζεται η διενέργεια πολεμικών επιχειρήσεων είτε γιατί δεν αναγνωρίζεται σε ορισμένες εθνότητες το δικαίωμα κτήσης αναγκαίων εδαφών για τη δημιουργία μιας

αυτόνομης κρατικής οντότητας είτε γιατί μεγάλα οικονομικά συμφέροντα οδηγούν τις ισχυρές δυνάμεις σε απρόκλητες παρεμβάσεις στα εσωτερικά ζητήματα άλλων μικρότερων κρατών. Παρεμβάσεις, άλλωστε, που ωθούν τα κράτη αυτά σε μαζική αντίδραση ή σε μερικότερης αποδοχής αντεκδικήσεις που λαμβάνουν τη μορφή τρομοκρατικών χτυπημάτων.

Ανεξάρτητα, ωστόσο, από το ποια είναι η κινητήριος δύναμη των πολεμικών ή τρομοκρατικών ενεργειών -οικονομικά συμφέροντα, εθνικισμός, θρησκευτικός φανατισμός κ.ά.-, τα αποτελέσματά τους παραμένουν ολέθρια· σημαντικές απώλειες άμαχου πληθυσμού, οικονομική και κοινωνική αστάθεια που οδηγεί πλήθος ανθρώπων στην ατυχή περιπέτεια της προσφυγιάς, διχασμός και έξαρση του φανατισμού. Είναι εύλογο, λοιπόν, πως σε περιοχές όπου οι άνθρωποι βρίσκονται στη δίνη ενός πολέμου ή της απειλής ενός πολέμου, δεν μπορεί να υπάρξει η πνευματική εκείνη ηρεμία που θα μπορούσε να στηρίξει την εδραίωση του ανθρωπισμού.

- Λανθασμένη και κακόβουλη χρήση της τεχνολογίας.

Με γνώμονα πάντα το οικονομικό κέρδος, αλλά και την πολιτική ισχύ, πολλά κράτη βρίσκονται σε διαρκή αναζήτηση ολοένα και πιο φονικών οπλικών συστημάτων, ώστε να μπορούν να αντιμετωπίσουν ή να υπερισχύσουν των αντιπάλων τους. Προκύπτει, έτσι, μια τεράστια ετήσια δαπάνη για την απόκτηση πολεμικού εξοπλισμού, που επιβαρύνει τους προϋπολογισμούς των κρατών, και φυσικά τους αποτρέπει από το να αξιοποιήσουν τα χρήματα αυτά για επενδύσεις, για κοινωφελείς σκοπούς, για την παιδεία, αλλά και για την υγεία των πολιτών τους. Η παραγωγή οπλικών συστημάτων, που συχνά ενισχύεται και με υπόγειες προσπάθειες διατήρησης των διακρατικών εντάσεων, αποφέρει πολύ σημαντικά κέρδη. Το γεγονός αυτό οδηγεί -κατ' ανάγκη- στη συνέχιση της εκμετάλλευσης των τεχνολογικών επιτευγμάτων, όχι για το κοινό καλό, αλλά για τη δημιουργία όλο και πιο αποτελεσματικών όπλων μαζικής καταστροφής. Εφόσον, λοιπόν, η τεχνολογία καταστροφής και αφανισμού είναι πιο προσοδοφόρα από την τεχνολογία βελτίωσης της ανθρώπινης ζωής, παρατηρείται η διαιώνιση αυτού του παραλογισμού που αντιμετωπίζει τον άνθρωπο ως στόχο προς εξουδετέρωση.

- Περιβαλλοντολογική καταστροφή.

Θύμα της οικονομικής απληστίας αποτελεί, άλλωστε, και το φυσικό περιβάλλον· ο αναντικατάστατος αυτός και απόλυτα αναγκαίος πόρος για τη στήριξη της

ανθρώπινης ζωής αντιμετωπίζεται ως αναλώσιμο προϊόν και φθείρεται ανεπανόρθωτα στο όνομα του κέρδους. Η υπερεκμετάλλευση του περιβάλλοντος αποτελεί σαφή ένδειξη του γεγονότος ότι τα οικονομικά κέρδη κρίνονται από πολλούς ως σαφώς σημαντικότερα από την ανθρώπινη ζωή. Το απώτερο τίμημα της ανεξέλεγκτης καταστροφής του περιβάλλοντος, που είναι φυσικά η δραστική υπονόμευση της ποιότητας ζωής για τους ανθρώπους, μοιάζει κενό γράμμα μπροστά στις δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης που προσφέρονται μέσω της αξιοποίησης των φυσικών πόρων.

Τρόποι ενίσχυσης του ανθρωπισμού

Οι εμφανείς ανισότητες, η διαρκώς αυξανόμενη οικονομική ανέχεια σημαντικού τμήματος του πληθυσμού, αλλά και οι ποικίλες αρνητικές εκφάνσεις του σύγχρονου τρόπου οικονομικής αντίληψης, καθιστούν αναγκαία την επιστροφή στις αρχές του ανθρωπισμού, ώστε κριτήριο και μέτρο κάθε πράξης και απόφασης να είναι ο άνθρωπος και όχι το οικονομικό κέρδος.

Ενίσχυση της ανθρωπιστικής παιδείας και απόρριψη του καταναλωτισμού.

- Προκειμένου να καταστεί εφικτή η εδραίωση του ανθρωπισμού θα πρέπει η σχετική προσπάθεια να ξεκινήσει εγκαίρως από τις νεότερες γενιές, με όχημα την ανθρωπιστική παιδεία. Αν θέλουμε οι νέοι πολίτες να μη στέκουν απαθείς απέναντι στα ολοένα και συχνότερα φαινόμενα απάνθρωπης μεταχείρισης συνανθρώπων μας· αν θέλουμε οι νέοι να μπορούν να αντισταθούν στα κελεύσματα του υλισμού, θέτοντας πάντοτε ως πρώτη προτεραιότητα το σεβασμό και την αξιοπρέπεια των συνανθρώπων τους, η απάντηση βρίσκεται στην ορθή πνευματική τους καλλιέργεια.

- Ζητούμενο, άρα, της ανθρωπιστικής παιδείας θα πρέπει να είναι η ενδυνάμωση της κριτικής και συλλογιστικής ικανότητας των νέων, ώστε να μπορούν να διαπιστώνουν τα αδιέξοδα της σύγχρονης πολιτικής και οικονομικής πολιτικής. Ενώ, συνάμα, η παροχή ενός στερεού παιδευτικού υπόβαθρου, θα διασφαλίζει τη δυνατότητα των νέων να λειτουργούν ως αυτόνομες προσωπικότητες, χωρίς να παρασύρονται από τις ευτελείς επιδιώξεις της εποχής του καταναλωτισμού.

- Η αποδοχή και ο απόλυτος σεβασμός της αξίας του άλλου ανθρώπου συνιστούν βασικά αιτήματα της σύγχρονης εποχής, όπου οι νέοι καλούνται να ζήσουν σε

πολυπολιτισμικές κοινωνίες. Ο ρατσισμός και οι κάθε είδους διακρίσεις δεν θα πρέπει να αποτελέσουν εμπόδια εκείνης της πορείας που ωθεί -και πρέπει να ωθεί- τους νέους σε μια αδιαπραγμάτευτη παγκόσμια αρμονική συνύπαρξη. Στόχος, λοιπόν, της ανθρωπιστικής παιδείας είναι η επικράτηση πανανθρώπινων αξιών, στο πλαίσιο των οποίων κάθε πολιτισμός, κάθε εθνότητα και κάθε άνθρωπος θα αναγνωρίζονται ως ισάξια και άξια σεβασμού μέλη της παγκόσμιας κοινότητας.

- Οι νέοι θα πρέπει, παράλληλα, να γνωρίσουν και να επιζητούν τα στοιχεία εκείνα που διασφαλίζουν μian άρτια και ομαλή κοινωνική συνύπαρξη, αποφεύγοντας τα δεινά του εγωκεντρισμού, της αναξιοκρατίας και της αποξένωσης. Η έννοια της συλλογικής προσπάθειας και της επιδίωξης του συλλογικά επωφελούς, θα αποτελέσει ένα στοιχείο καίριας σημασίας, για την επιστροφή στο πνεύμα και το ήθος παλαιότερων εποχών, όπου οι πολίτες έθεταν τις ανάγκες της κοινωνίας τους και το μέλλον των επερχόμενων γενεών πάνω από τις προσωπικές τους επιθυμίες.

- Η πορεία του καταναλωτισμού, της υπερεκμετάλλευσης των φυσικών πόρων και των αδιάκοπων πολεμικών εξοπλισμών, είναι μια καταστροφική πορεία που θέτει σε κίνδυνο, όχι μόνο τις υπάρχουσες γενιές, αλλά και την ποιότητα ζωής εκείνων που θα έρθουν. Κρίσιμο και αναγκαίο, λοιπόν, να απορριφθεί η τωρινή αντίληψη και να διεκδικηθεί ένας τρόπος ζωής και μια οικονομική αντίληψη που δεν θα τοποθετεί το οικονομικό κέρδος πάνω από όλους και από όλα.

- Είναι ευθύνη κάθε ανθρώπου, επομένως, να αναζητήσει την ομορφιά και την ποιότητα της ζωής, όχι στα καταναλωτικά αγαθά, αλλά στην αλληλεγγύη, στην κοινωνική ευαισθησία, στον εθελοντισμό, στην πνευματική καλλιέργεια, στην υπεράσπιση του περιβάλλοντος και στην προάσπιση κάθε ηθικής ποιότητας. Ένας κόσμος στον οποίο η πλειονότητα του πληθυσμού εξαθλιώνεται για να ευημερεί μια ελάχιστη μερίδα ευνοημένων, δεν είναι ένας κόσμος που προσφέρει ελπίδα και προοπτικές.

Υπεράσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων από την πολιτεία.

- Η πολιτεία είναι υπεύθυνη για την τήρηση εκείνων των διατάξεων του Συντάγματος που ορθώς αναγνωρίζουν σε κάθε πολίτη το δικαίωμα στην εργασία, στην αξιοπρέπεια, στη ζωή και στο σεβασμό. Η πολιτεία δεν θα πρέπει να

παραμένει ανενεργή και αδρανής απέναντι στις κοινωνικές ανισότητες και στην οικονομική εξαθλίωση μέρους του πληθυσμού. Είναι χρέος και ευθύνη της, λοιπόν, η έμπρακτη και άμεση μέριμνα για τη διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης στο σύνολο του πληθυσμού, χωρίς διακρίσεις.

Δραστηριοποίηση της διεθνούς κοινότητας.

- Η διεθνής κοινότητα οφείλει να λάβει θέση απέναντι στις αδιανόητες οικονομικές ανισότητες που κοστίζουν καθημερινά τη ζωή χιλιάδων ανθρώπων στις αναπτυσσόμενες χώρες. Είναι δίχως άλλο αναγκαίο -και θα αποτελέσει σωτήριο μέτρο- να παρακρατηθεί μέρος των κερδών από τα ισχυρότερα κράτη, από τις κερδοφόρες εταιρείες, ακόμη ίσως κι από τους ευκατάστατους πολίτες, προκειμένου να επιτευχθεί η εκ βάθρων αναδόμηση εκείνων των χωρών που δεν έχουν ούτε τις υποδομές ούτε τις δυνατότητες να στηρίξουν βιοτικά τον εγχώριο πληθυσμό τους.

- Σημαντικοί πόροι για την ενίσχυση των πλέον αδύναμων κρατών μπορούν να προκύψουν και από τη δραστική μείωση των επιθετικών ή αμυντικών εξοπλισμών. Η επίλυση των διαφορών ανάμεσα στα κράτη και στις εθνότητες θα πρέπει να δίνεται μέσω της διπλωματικής οδού και όχι μέσω των πολεμικών αναμετρήσεων ή της συνεχούς αύξησης των εξοπλισμών.

- Συνάμα, η διεθνής κοινότητα οφείλει να προχωρήσει σε δεσμευτικές συμφωνίες για την αποτελεσματικότερη προστασία του περιβάλλοντος. Κανένα προϊόν δεν μπορεί να θεωρείται πολυτιμότερο από το περιβάλλον, ώστε η παραγωγή του να θέτει σε κίνδυνο τις ισορροπίες του περιβάλλοντος, την επιβίωση άγριων ζώων και την πιθανή επίδραση στις κλιματολογικές συνθήκες.

- Αντιστοίχως, οι διεθνείς οργανισμοί για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα επιβολής αυστηρών κυρώσεων στις χώρες εκείνες που δεν σέβονται πλήρως τους πολίτες τους ή τους σε αυτές βρισκόμενους πρόσφυγες και μετανάστες.

ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ

Αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά κινήματα των τελευταίων δεκαετιών καθώς χαρακτηρίζεται από την εκούσια προσφορά υπηρεσιών προς το κοινωνικό σύνολο μέσα από χιλιάδες μη κυβερνητικές οργανώσεις ή αυτοδύναμες ομάδες ατόμων. Πρόκειται για μη αμειβόμενη δραστηριοποίηση των πολιτών που επιδιώκουν την ανιδιοτελή προσφορά κοινωνικού έργου και εκφράζουν μια συγκεκριμένη στάση ζωής που ενσωματώνει τις αξίες της αλληλεγγύης, της φιλανθρωπίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης και της κοινωνικής συμμετοχής. Στόχος των εθελοντών είναι να παρέμβουν για να απαλύνουν τον ανθρώπινο πόνο και να συνδράμουν στη διαμόρφωση ενός καλύτερου κόσμου.

Οι **μορφές** της εθελοντικής δράσης είναι ποικίλες γιατί αναπτύσσονται σε διαφορετικούς τομείς:

- Η **Ανθρωπιστική** δράση περιλαμβάνει την προσφορά υλικών αγαθών ή χρημάτων για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών όπως για παράδειγμα φυσικές καταστροφές, την αποστολή ιατροφαρμακευτικού υλικού και την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, την αιμοδοσία, τη δωρεά οργάνων και τη συμμετοχή σε ομάδες διάσωσης ανθρώπων.
- Η **Κοινωνική** δράση εντοπίζεται στην προσφορά εθελοντικής εργασίας σε συλλόγους και ιδρύματα για την προστασία ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (παιδιών, εξαρτημένων ατόμων, ηλικιωμένων, ατόμων με ειδικές ανάγκες). Συμπεριλαμβάνει δράσεις που αποβλέπουν στη βελτίωση των συγκοινωνιών, στην καθαριότητα των πόλεων, στην προστασία των πεζών και στην προάσπιση των δικαιωμάτων των καταναλωτών.
- Η **Περιβαλλοντική** δράση σχετίζεται με την ανάληψη πρωτοβουλιών για την προστασία του περιβάλλοντος, της χλωρίδας και της πανίδας, τις αναδασώσεις, την καθαριότητα των ακτών, την ανακύκλωση των απορριμάτων, τις εφαρμογές εναλλακτικών πηγών ενέργειας κ.τ.λ.
- Η **Πολιτιστική** δράση περιλαμβάνει την οργάνωση και διεξαγωγή διάφορων καλλιτεχνικών δρώμενων θεατρικών, μουσικών, ποιητικών, εικαστικών που δεν αποσκοπούν στην απόκτηση κέρδους αλλά

διεξάγονται για να ενισχύσουν και να υποστηρίξουν την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων.

- Η **Διεθνιστική** δράση έγκειται στην προσφορά αλληλεγγύης και γνώσης προς τις χώρες του Τρίτου Κόσμου αλλά και στην παροχή ανθρωπιστικών υπηρεσιών σε χώρες που ταλανίζονται από εμπόλεμες συγκρούσεις.

Οι **αιτίες** που οδήγησαν στην ανάπτυξη της εθελοντικής δραστηριοποίησης των πολιτών οφείλονται:

- Στην **όξυνση των κοινωνικών προβλημάτων** και στη συνειδητοποίησή τους από την πλευρά των πολιτών. Η οικονομική κρίση, η διόγκωση της ανεργίας, η εξαθλίωση των συνθηκών διαβίωσης των διάφορων κοινωνικών στρωμάτων και η απειλή ενός ανασφαλούς μέλλοντος ώθησαν τους πολίτες στην αυτοοργάνωση για να υποστηρίξουν ηθικά και υλικά όσους συνανθρώπους τους κινδύνευαν να συνθλιβούν κάτω από τις νέες συνθήκες.
- Στην **αλλοτρίωση** των ανθρώπινων σχέσεων μέσα στα αστικά κυρίως περιβάλλοντα εγκλώβισε αρκετές κοινωνικές ομάδες σε ένα αδιέξοδο αντιμετώπισης των προβλημάτων και επέβαλε ως απάντηση τη συνειδητοποίηση της αξίας της συλλογικής δράσης, της ενεργοποίησης των πολιτών και της αλληλεγγύης.
- Στην **απογοήτευση** από το σύγχρονο τρόπο ζωής που συνδέθηκε με τον καταναλωτισμό, τον ατομικισμό, την ανταγωνιστική διάθεση, την αλαζονεία και την δημιουργία επίπλαστων αναγκών.
- Στην **ενοχοποίηση** των ευαισθητοποιημένων ατόμων που θεωρούσαν ότι δεν ήταν δυνατό να έχουν θέση παρατηρητών της ανθρώπινης δυστυχίας και του κοινωνικού δράματος που υπήρχε γύρω τους.
- Στις **αναζητήσεις** των ανθρώπων για το βαθύτερο και ουσιαστικότερο νόημα της ζωής μέσα από την ανθρώπινη επικοινωνία και την εκούσια προσφορά προς το κοινωνικό σύνολο.
- Στην **οικονομική, γνωστική και τεχνική ικανότητα των μέσων πολιτών** να οργανώνονται και να συγκροτούν και μη κυβερνητικούς πόλους εξουσίας που διέπονται από τη λογική της ανιδιοτελούς προσφοράς προς τους συνανθρώπους.

- Στη συνδρομή των **σύγχρονων μέσων επικοινωνίας** που προβάλλουν την ανθρώπινη δυστυχία και γνωστοποιούν στο ευρύ κοινό τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ένα κόσμο που έχει τα χαρακτηριστικά της σκληρότητας, της ανομίας και της βιαιότητας.

Η **θετική προσφορά** του εθελοντισμού έγκειται στο ότι:

- Συμβάλλει στην υποστήριξη και στη διάσωση ανθρώπων που δοκιμάζονται από σημαντικά προβλήματα καταστροφών, πολέμων, υποσιτισμού, εξαθλίωσης.
- Βελτιώνει τις συνθήκες ζωής των ευάλωτων και ευπαθών κοινωνικών ομάδων ενώ αποτρέπει φαινόμενα εκμετάλλευσης της ανθρώπινης ύπαρξης.
- Βοηθάει στην ενδυνάμωση των κοινωνικών δεσμών ανάμεσα στους πολίτες που παύουν να νιώθουν εγκλωβισμένοι σε ένα άξενο ανταγωνιστικό και αλλοτριωμένο περιβάλλον. Οι εθελοντές λειτουργούν ως συμπλήρωμα του κοινωνικού κράτους και προωθούν με τη δραστηριοποίησή τους την ευρυθμία του.
- Αναπτύσσει την αξία και το ιδεώδες της ανθρωπιστικής προσέγγισης του κόσμου με αλτρουϊστική νοοτροπία που αντιτίθεται στην εγωπάθεια, τον ατομικισμό και την ιδιοτέλεια.
- Συντελεί στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας και διαμορφώνει την οικολογική συνείδηση των πολιτών επιλύοντας προβλήματα που σχετίζονται με την καθημερινή ζωή τους.
- Καλλιεργεί την πεποίθηση της ενεργούς δράσης των ατόμων, της αλληλοαποδοχής και της συλλογικής ενέργειας για την επίτευξη κοινών στόχων με αποτέλεσμα να προάγεται και η ιδέα της εθνικής ομοψυχίας.

Η **αρνητική εκδοχή** των κινήτρων της εθελοντικής δράσης:

- Οι εθελοντές στην πραγματική διάσταση της εκούσιας ενσυνείδητης κοινωνικής προσφοράς τους υποκινούνται από ανιδιοτελή διάθεση. Ωστόσο υπάρχει το ενδεχόμενο να καπηλευτούν ορισμένοι αυτή τη μορφή δραστηριοποίησης για να καλύψουν **οικονομικές και πολιτικές φιλοδοξίες** κάτω από το ένδυμα της εθελοντικής ενεργοποίησης.

- Επικριτική μπορεί επίσης να θεωρηθεί και η αντίληψη ότι οι εθελοντές διέπονται από μια **δοκινχωτική** και **ουτοπική** στάση ζωής. Προσπαθούν να επιλύσουν αντίξοα κοινωνικά, οικονομικά, περιβαλλοντικά και πολιτιστικά προβλήματα ενώ στην πραγματικότητα λειτουργούν σα ρομαντικοί αιθεροβάμονες που είναι μοναχικοί οδοιπόροι σε ένα κόσμο που υπερβαίνει τις δυνατότητές τους.
- Η προσπάθεια των εθελοντών να λειτουργήσουν συμπληρωματικά στο κράτος πρόνοιας θεωρείται από ορισμένους επικριτές ως **μηχανισμός κατευνασμού της πολιτικής και κοινωνικής δυσαρέσκειας** με αποτέλεσμα να συνδράμουν όχι απλά στην ανακούφιση και λύτρωση του ανθρώπινου πόνου αλλά και να εξυπηρετούν τελικά τις πολιτικές σκοπιμότητες.
- Ορισμένοι εθελοντές δεν κατευθύνονται στις επιλογές τους από την πηγαία ανάγκη συνεισφοράς προς το συνάνθρωπό τους αλλά αντιμετωπίζουν τη δράση τους με **τυχοδιωκτική** πρόθεση και περιπετειώδη διάθεση για να ανακαλύψουν και να εξερευνήσουν πιθανότητες αναζωογόνησης της περιορισμένης καθημερινότητάς τους.

Συνολική αποτίμηση της εθελοντικής δράσης:

Ο εθελοντισμός είναι μια πράξη μέσα από την οποία οι άνθρωποι αποκτούν νέες δεξιότητες και βοηθούνται να είναι ενεργοί πολίτες στην κοινότητα τους. Ο εθελοντισμός δεν έχει πλαίσια και όρια, είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο που μπορεί να πάρει διάφορες μορφές και διαστάσεις με βάσει τις αξίες, αρχές και την κοινωνικό -οικονομική και πολιτισμική πραγματικότητα της κοινωνίας. Οι εθελοντές προέρχονται από οποιοδήποτε κοινωνικό-οικονομικό στρώμα της κοινωνίας. Αν λάβουμε υπόψη ότι ένας εθελοντής μπορεί να είναι οποιασδήποτε ηλικίας, οικονομικής κατάστασης, ακαδημαϊκού υπόβαθρου, τότε μπορούμε εύκολα να ισχυριστούμε ότι σχεδόν όλοι οι πολίτες μπορούν να είναι υποψήφιοι εθελοντές.

Εθελοντής είναι ο πολίτης εκείνος που προσφέρει ανιδιοτελώς τον ελεύθερο του χρόνο ή τη γνώση του για χρήσιμες δράσεις προς όφελος άλλων, χωρίς να περιμένει αντάλλαγμα. Με αυτή την έννοια ο εθελοντισμός ταυτίζεται με τη φιλανθρωπία, όπως χρησιμοποιήθηκε κατά την κλασική εποχή κυρίως για να αποδώσει μια καινούργια αρετή, την αγάπη για το συνάνθρωπο.

Οι εθελοντές προσεγγίζονται και θεωρούνται περισσότερο συνεργάτες παρά

φιλάνθρωποι. Εντάσσονται στη λειτουργία των υπηρεσιών και των προγραμμάτων κάποιου οργανισμού, αναλαμβάνουν εξειδικευμένους ρόλους, συναλλάσσονται με τα μέλη του προσωπικού και τα άτομα.

Η εθελοντική δράση αποτελεί μαθησιακή-μορφωτική λειτουργία. Ενισχύει την απόκτηση κοινωνικών, επικοινωνιακών και επαγγελματικών δεξιοτήτων και αναπτύσσει νέες ικανότητες. Ενδυναμώνει και δίνει νέο περιεχόμενο στη ζωή των ατόμων. Αυξάνει τη δυνατότητα ενεργού συμμετοχής των νέων στη ζωή και την εργασία. Αποτελεί εν δυνάμει χώρο ανάπτυξης νέων κοινωνικών υπηρεσιών αυξάνοντας την απασχόληση. Η εθελοντική δράση μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη μάχη της ανεργίας και αποτελεί πηγή θέσεων εργασίας.

Η συμβολή του σχολείου στην καλλιέργεια εθελοντικής συνείδησης

- Στις σύγχρονες αντίξοες κοινωνικές συνθήκες το σχολείο οφείλει να είναι **ανοιχτό** στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον και να αναπτύσσει **δυναμικό και εξωστρεφή** προς την κοινωνία και τους προβληματισμούς της **προσανατολισμό**. Η σχολική κοινότητα πρέπει να αναπτύσσει αμφίδρομη σχέση με τα ζητήματα κοινωνικής ευαισθησίας, να καλλιεργείται η εγρήγορση των νέων ανθρώπων και το ιδεώδες της συλλογικής προσφοράς.
- Το μαθητικό κοινό μπορεί να **αναπτύξει συλλογικά κοινωνικές δράσεις** και με βιωματική και συνεργατική προσέγγιση των κοινωνικών θεμάτων να καλλιεργήσει τις αξίες της ανθρωπιστικής συνεισφοράς, της αλτρουϊστικής ιδεολογίας και της αλληλεγγύης.
- Η έννοια του εθελοντισμού μπορεί να υποστηριχθεί και να προαχθεί με **πολιτιστικές δρατηριότητες, ημερίδες, σεμινάρια και αφιερώματα** από μαθητές και εκπαιδευτικούς για να μεταδοθεί το μήνυμα της εκούσιας συνειδητής προσφοράς προς το κοινωνικό σύνολο και να εδραιωθεί η σπουδαιότητά του στη σκέψη των νέων ανθρώπων.
- **Προγράμματα Περιβαλλοντικά, Πολιτιστικά, Αγωγής-Υγείας** που υλοποιούνται στα πλαίσια της σχολικής κοινότητας είναι δυνατόν να καλλιεργήσουν και να διαμορφώσουν εθελοντική συνείδηση στους μαθητές καθώς τους ενεργοποιούν για να δραστηριοποιηθούν σε διάφορους τομείς και να αναλάβουν πρωτοβουλίες που σχετίζονται με την ευαισθητοποίησή τους για πλήθος ζητημάτων.

- Η συνεργασία του σχολείου με **διάφορους κρατικούς φορείς και υπηρεσίες** μπορεί επίσης να ενδυναμώσει την εθελοντική δράση των μαθητών. Η επικοινωνία με συμβουλευτικούς σταθμούς, με κέντρα ψυχολογικής υποστήριξης, με εθελοντικές οργανώσεις είναι δυνατό να συμβάλλει στην ενεργό συμμετοχή των παιδιών σε δράσεις με κοινοφελή χαρακτήρα